

LAURBERG & GAD FOT.

FOTOTYPI PACTH & CRONES EFTF.

V. Ellermann

MINDEORD

over afdøde Medlemmer.

I.

Vilhelm Ellermann.

(28. December 1871—24. September 1924.)

Af **Johannes Fibiger.**

(Tale i Videnskabernes Selskabs Møde den 31. Oktober 1924.)

Prof. Ellermann's bratte, sørgelige Død er et saa meget større Tab for dansk Lægevidenskab og Biologi, som den ramte ham paa et Tidspunkt, hvor han stod i sin højeste Arbejdskraft og gav rige Løfter om endnu i en lang Aarrække at kunne fortsætte og lede det værdifulde videnskabelige Arbejde, der paa Universitetets retsmedicinske Institut udførtes af ham, hans Medarbejdere og Elever.

Dette Institut er som bekendt et af de fire nye lægevidenskabelige Universitetsinstituter, som opførtes samtidig med Rigshospitalet og fuldendtes i 1910. Læreren i Retsmedicin havde tidligere lige saa lidt raadet over Undervisningsmateriel som over Lokaler til Musæumssamlinger eller over Laboratorier udstyrede til retslægevidenskabelige Undersøgelser. Alt, hvad der forud kunde benyttes, var et Par ganske smaa Beboelsesrum i det gamle kirurgiske Akademi. Retslige Obduktioner foretoges paa et af Kommunens Hospitaler.

Nu var der skabt en fuldt moderne Institution, som bød

Retsmedicinen herhjemme alle Betingelser for en Udvikling, som den i lange Tider havde maattet savne.

Som det vil huskes, var Knud Pontoppidan paa dette Tidspunkt Professor i Retsmedicin. Han var i 1901, 48 Aar gammel, bleven ansat i dette Professorat, der fra 1905, efter Hygiejnens Henlæggelse til et særligt Docentur, kom til at omfatte Retslægevidenskaben alene. Hans forudgaaende Løbebane og Produktion havde som bekendt saa godt som udelukkende været helliget Psychiatrien, og han var her en Mester. Men selvom hans overordentlige Begavelse hurtig gjorde ham det muligt ogsaa at beherske Retslægevidenskabens andre betydningsfulde Afsnit, saaledes som hans værdifulde Lærebog i Retsmedicin bærer Vidne om, er det dog let forstaaeligt, at Fagets saa overordentlig vigtige pathologisk-anatomiske Del, de retslige Obduktioner ligesom de retsmedicinske Laboratoriearbejder, stadig maatte staa ham fjernere. Her blev Ellermann, som i 1909 var blevet udnævnt til hans Assistent, ham en udmærket Støtte.

Det Arbejde, som Pontoppidan med Ellermann som Hjælper, og Ellermann senere, da han selv var blevet Bestyrer af Retsmedicinsk Institut, nedlagde i dettes Organisation, dets praktiske Arbejdsmetoder, Forretningsgang og videnskabelige Virksomhed, blev Grundlaget for en ny og betydningsfuld Æra for Retslægevidenskaben i Danmark.

Da Pontoppidan i 1914, tvunget af Helbredshensyn, trak sig tilbage, udnævntes Ellermann til Professor i Retsmedicin og Bestyrer af Retsmedicinsk Institut. I 1917 blev han Formand for Retslægeraadet. At Ellermann i sjælden Grad var veludrustet til at overtage en Retsmediciners yderst ansvarsfulde Post og de dermed forbundne talrige og vanskelige Embedspligter, der kræver indsigtfuld Forstaaelse paa de fleste af Lægevidenskabens Omraader, belyses ikke blot af

den overordentlig fyldige og flersidige Uddannelse, han havde gennemgaaet, men ogsaa af den lange Række videnskabelige Arbejder, der allerede paa dette Tidspunkt forelaa fra hans Haand.

Efter at han i 1898 havde taget medicinsk Embedsexamen, havde han i 3^{1/2} Aar været Kandidat paa forskellige Hospitaler, derefter i 3 Aar Reservelæge ved Epidemihospitalet (Blegdamshospitalet), og endelig i lige saa langt et Tidsrum medicinsk Reservelæge ved det Kgl. Frederiks Hospital. Og denne omfangsrige Uddannelse i Klinik var fortsat med en tilsvarende i pathologisk Anatomi og Retsmedicin. Han havde fra 1909 til 1912 været Assistent hos Prosektoren paa Kommunehospitalet, samtidig med at han som nævnt beklædte Assistentstillingen ved retsmedicinsk Institut. September 1913 blev han Prosektor ved Bispebjerg Hospital.

Han havde yderligere søgt Uddannelse ved gentagne Ophold paa udenlandske Instituter. Foraarssemestret 1897 tilbragte han saaledes i Heidelberg, hvor han bl. a. studerede pathologisk Anatomi hos Arnold; normal Histologi og Klinik studerede han under et længere Ophold i Paris og Nancy, pathologisk Anatomi og Retsmedicin i Berlin.

I 1909 var Ellermann blevet Censor ved medicinsk Embedseksamen, og endelig havde han 1911 fungeret som Eksaminator i Retsmedicin.

Ellermann's videnskabelige Produktion er meget indholdsrig og indbefatter værdifulde Afhandlinger over Emner fra talrige af Lægevidenskabens Omraader.

Intet af hans Arbejder naar dog op i Højde med den Række Afhandlinger, der omhandler Hønsleukosen og de leukæmiske Sygdomme hos Mennesket. Men allerede forud for disse fortrinlige Undersøgelser, der udgør hans Livs

Hovedværk, var fremkommet talrige Arbejder, af hvilke jeg her skal omtale nogle af de mest betydningsfulde.

Ellermann's tidligste videnskabelige Arbejde var en Besvarelse af Universitetets medicinske Prisopgave for 1897—1898. Afhandlingen omhandlede Kystomernes Bygning i Lever og Nyre; den var et dygtigt Arbejde, der af Censorerne karakteriseredes som omhyggeligt, grundigt og udført med særlig elegant Teknik. Den belønnedes med Guldmedaillen. Efter Offentliggørelse af et Par mindre histologiske Arbejder (Om Tarmepitheliet hos Helix. Om Slimsekretionen i Amfibiernes Ovidukt) fremkom dernæst en Række Undersøgelser, han sammen med nuværende Overlæge ved Kommunehospitalet, Dr. med. H. J. Bing havde anstillet over Nervernes Marvskeders Mikrokemi. Ellermann ledes herved ind paa et nærmere Studium af de Stoffer, der i Marvskederne betinger disses specifikke mikrokemiske Reaktioner, og anstillede paa Landbohøjskolens fysiologiske Laboratorium, hvis Forstander dengang var nuværende Professor V. Henriques, en større Række Undersøgelser, hvis Resultater samledes i en Afhandling (Undersøgelser over Marvskedefarvningernes Kemi), som Ellermann i 1902 forsvarede for den medicinske Doktorgrad. Det var i dette fortjenstfulde Arbejde lykkedes ham dels at korrigere forskellige tidligere Angivelser og at give nye Oplysninger om Opløseligheden af en Del af Nervesystemets Stoffer, dels at godtgøre, at den mikrokemiske Reaktion ved en Række specifikke Marvskedefarvninger, deriblandt den Weigert'ske, skyldes Tilstedeværelsen i Skederne af et hidtil ukendt Stof, sandsynligvis et Spaltningsprodukt af Protagon.

En Række senere Afhandlinger omhandler bakteriologiske og epidemiologiske Emner. Af særlig Interesse er Studier over den tenformede (fusiforme) Bacil der optræder

ved en ulcerøs Form af Halsbetændelse (Vincent's Angina) og almindelig er blevet opfattet som Aarsag til denne Sygdom. Det lykkedes Ellermann at isolere og re dyrke denne Mikrob, hvis Kultivering, der tidligere kun var lykkedes en enkelt Bakteriolog, frembød saa store Vanskeligheder, at det endogsaa var draget i Tvivl, om den fusiforme Bacil overhovedet var en Bakterie og ikke en Trypanosom. Ved Ellermann's Undersøgelser blev dette Problem ligesom Spørgsmaalet om Bacillens Dyrkning definitivt løst.

Af overordentlig Interesse er endvidere en Gruppe Arbejder, som Ellermann udførte sammen med A. Erlandsen, der senere blev Professor i Hygiejne og, som det vil erindres, døde i 1918. De første af disse Arbejder, der fuldendtes under Ellermann's og Erlandsen's samtidige Ansættelse som Reservelæger ved Frederiks Hospital, fremkom i 1908 og omhandlede Undersøgelser, ved hvilke det paa Grundlag af indgaaende Studier over de fysikalske Forhold ved Homogeniserings- og Sedimenteringsmetoder til Efter søgning af Tuberkelbaciller i Expectorat og Urin var lykkedes at finde nye Fremgangsmaader, der med større Sikkerhed end de tidligere benyttede tillod Paavisning af Bacillerne.

Andre Arbejder indeholder kritiske Vurderinger af Metoderne til Bestemmelse af Leukocyt mængden i Blodet samt nærmere Studier over disses Antal og Fordeling i Blodmassen. Det lykkedes Ellermann og Erlandsen at udarbejde en ny Tællingsmetode, der i Nøjagtighed overgik de almindeligt anvendte, og som sikkert maa betegnes som den mest paalidelige, der overhovedet foreligger. Ved denne Fremgangsmaade blev bl. a. klarlagt, at Blodets Indhold af Leukocyter hos Kvinder, i Modsætning til hvad der var blevet antaget, ikke paa samme Tidspunkt er forskelligt i forskellige Dele af Karsystemet, og at Aarsagen til de som

Inhomogenitet betegnede Differenser i Leukocyttallet bør søges i forbigaaende Ændringer af Blodets Strømningsforhold i perifere Karomraader.

En tredje Gruppe Arbejder, ogsaa udførte i Samarbejde med Erlandsen, angaar Tuberkulinet (Koch's Alt-Tuberkulin) og Benyttelsen af den lokale Reaktion (Pirquet's Reaktion), der følger dette Stofs Anbringelse i overfladiske Hudrids, til Erkendelse af, at Organismen er ramt af tuberkuløs Infektion. Det viste sig bl. a. ved disse Undersøgelser, at Arealet af Hudens Reaktionsfænomener vokser i aritmetisk Progression, naar Tuberkulinets Dosis vokser i geometrisk, ligesom det blev sandsynliggjort, at den samlede Virkning paa Huden (Dybdevirkningen indbefattet) ogsaa følger den Fechner'ske Lov. Forsøgene godtgjorde yderligere, at den kutane Reaktion hos Mennesker lod sig anvende til Standardisering af Tuberkulin.

Arbejderne over Tuberkulinet, der indtager en fremragende Plads i den paagældende Faglitteratur, omfatter iøvrigt dels en Afhandling, i hvilken blev godtgjort, at den ved kutan Tuberkulinreaktion fremkaldte Sensibilisering mod en paafølgende Tuberkulinprøve ikke er lokal, men rammer hele Organismen, dels to senere Afhandlinger, i hvilke Ellermann atter i Samarbejde med H. J. Bing, bl. a. kunde godtgøre, at Tuberkulinets Virkning hæmmes ved Blodserum fra normale Mennesker, og at denne Hæmning sandsynligvis er knyttet til Serumets Albuminstoffer. Forstærkelse af Tuberkulinvirkningen fremkaldes derimod af et Diaminofosfatid, Albin, som Ellermann og Bing kunde udvinde af Æggeblomme.

Ellermann's overordentlige Interesse for Immunstofferne og deres praktiske Anvendelse gav sig ikke alene Udslag paa dette Omraade. Ogsaa til den kritiske Vurdering og Udformningen af de diagnostiske Syfilisreaktioner ydede han

værdifulde Bidrag, dels ved sammenlignende Undersøgelser over Værdien af Wassermann's, Bordet's, Gengou's og Herman-Perutz' Reaktioner, dels ved Forsøg paa at modificere denne sidste Fremgangsmaade og derved øge dens Paalidelighed.

De hidtil omtalte Arbejder udgør, trods deres betydelige Antal, kun en mindre Del af Ellermann's hele Produktion. Denne indbefatter iøvrigt, foruden talrige kortere Afhandlinger og Oversigter (om Difteristatistik, Poliomyelitis, Influenza, Paratyfus, o. a.), en Række Arbejder over retsmedicinske Emner, deriblandt Undersøgelser over Svangerskabs-tidens Svingninger, over den saakaldte »Mosegarvning« af Lig, over Vægtfyldebestemmelse af Organer, over retsmedicinsk Bedømmelse af Hermafroditer, og flere andre. Fremdeles, blandt Afhandlingerne fra de sidste Aar, Studier over de hos Høns forekommende Peyton Rous'ske Svulster, for hvis ægte sarkomatøse Natur hans Forsøg ydede værdifulde Argumenter. Og endelig Ellermann's Hovedværk: Undersøgelserne over Hønseleukosen og de leukæmiske og anæmiske Tilstande hos Mennesket.

Ellermann havde paabegyndt sine Arbejder over disse Sygdomme i 1907. Det var hans Haab, at det ved experimentelle Undersøgelser over Dyr, lidende af samme eller en lignende Sygdom som Menneskets Leukæmi, skulde lykkes at kaste Lys over denne Sygdoms gaadefulde Oprindelse, og navnlig at udrede, hvorvidt Leukæmien kan anses for at være en Infektionssygdom eller skyldes andre Aarsager. Ellermann's Forhaabninger blev fuldt ud opfyldte. Intet af hans talrige Arbejder har givet et Udfald, der i saa høj Grad belyser hans videnskabelige Klarsyn som den Række nye og betydningsfulde Kendsgerninger, der blev Resultatet af disse Eksperimenter.

De første indledende Undersøgelser, ved hvilke nuværende Prof. ved Landbohøjskolen Oluf Bang var Ellermanns Medarbejder, offentliggjordes i Videnskabernes Selskabs Forhandlinger i 1908 og 1909 og godtgjorde, at den som Leukæmi betegnede Sygdom, der forekommer hos Høns, experimentelt kan overføres til sunde Høns ved intravenøs eller intraperitoneal Indpodning af Emulsioner af de leukæmiske Fugles Organer eller Blod.

Undersøgelserne viste endvidere, at Hønseleukæmien, hvad enten den optræder spontant eller fremkaldes experimentelt, med Hensyn baade til Blodets Tilstand og til Organernes pathologisk-anatomiske Forandringer svarede til den hos Mennesker og Pattedyr forekommede Leukæmi. Og Overensstemmelsen var saa meget større, som der hos Hønsene ofte kunde iagttages Tilfælde, ved hvilke Blodet ligesom i atypiske saakaldte pseudoleukæmiske eller aleukæmiske Tilfælde af Leukæmi hos Mennesket — ikke indeholdt hvide Blodlegemer i forøget Mængde, medens det anatomiske Fund i Organerne iøvrigt var væsentlig det samme som i de fuldtud typiske Tilfælde, hvor Blodlegemernes Antal var forhøjet.

Saadanne Tilfælde uden Blodforandring lod sig nu ligesom de typiske overføre paa sunde Høns, og i begge Tilfælde udvikledes ganske samme experimentelle Sygdom. De pseudoleukæmiske og leukæmiske Affektioner hos Høns er altsaa ætiologisk ensartede, og som Fællesbetegnelse foreslog Ellermann og Bang Ordet Leukose.

Fremdeles blev godtgjort, at den experimentelle Overførelse af Leukosen lykkes ved Indpodning ikke blot af Organemulsioner, men ogsaa af cellefri Filtrater af disse. Overførelsen maa saaledes skyldes et usynligt Virus, sandsynligvis ultraviolette Organismer, og det maa da betragtes som godtgjort, at Leukosen er en Infektionssygdom.

Disse første Afhandlinger blev Indledning til en lang Række Arbejder, som Ellermann stadigt fortsatte, og som endnu ikke var afsluttede, da hans sidste Sygdom ramte ham. Her kan jeg selvfølgelig kun gengive Hovedresultaterne af disse overordentlig udstrakte Undersøgelser, som repræsenterer mere end et Decenniums uafbrudte Studier og baseres paa et enormt Materiale af Iagttagelser, der bl. a. omfatter flere end 100 experimentelt fremkaldte Tilfælde af Hønsleukose.

Ellermann havde oprindelig været tilbøjelig til at betragte denne Sygdom som en velafgrænset Lidelse med nogenlunde ensartet typisk Billede, hvis Varianter sandsynligvis burde tydes som forskellige Stadier af samme Proces. De fortsatte Undersøgelser viste imidlertid, at Leukosen optræder i 3 grundforskellige Former, der atter rummer Afvigelser.

Den første Hovedform, den myeloiske, faar sit Særpræg ved, at Blodet som Regel indeholder uhyre Mængder af hvide Blodlegemer, af hvilke det langt overvejende Flertal er umodne Former af Leukocyter (Myelocyter eller Myeloblaster), der har deres Oprindelse i Benmarven. Blodforandringen svarer ganske til Fundet ved den saakaldte myeloiske Leukæmi hos Mennesket, ligesom der i Organerne findes tilsvarende Forandringer.

Den anden Hovedform, den lymfatiske Leukose, karakteriseres ved voldsom Forøgelse af Mængden af de som Lymfocyter betegnede hvide Blodlegemer, der udvikles i de lymfoide Væv. Ogsaa denne Form har sit Analogon i en hos Mennesket almindelig Form af Leukæmi, nemlig den lymfatiske Leukæmi eller Lymfadenosen.

Fra Menneskets lymfatiske Leukæmi's mest udtalte, fuldtud typiske Form, hvor ogsaa Blodet er overfyldt af Lymfocyter, afviger dog Hønsenes lymfatiske Leukose ved overhovedet ikke at frembyde saadanne Blodforandringer.

Det bliver da med de saakaldte pseudoleukæmiske eller aleukæmiske Tilfælde af lymfatisk Leukæmi hos Mennesket, at den lymfatiske Hønsleukose bør sidestilles.

Hønsleukosens 3die Hovedform, den anæmiske, frembyder endnu større Interesse.

De røde Blodlegemers Antal og Hæmoglobinmængde er nedsat til omtrent $\frac{1}{3}$ af det normale. Det stærkt anæmiske Blod indeholder yderst talrige Celler, der ligner større Lymfocytter (Lymfoidocytter), og lignende Celler udfylder Kapillærerne i forskellige Organer navnlig i Lever og Milt.

Ellermann underkastede nu Lymfoidocytterne yderst indgaaende Studier, og det lykkedes ham ved overordentlig smukke, sammenlignende Undersøgelser af disse og andre Blodelementers Mitoser og Mitosetenes Topvinkler at fastslaa, hvad tidligere kun en enkelt Hæmatolog (Helly) havde formodet, at Lymfoidocytterne ikke henhører til Lymfocytterne, men er Erythrogonier, hæmoglobinfri Forstadier til Erythroblaster, Modercellerne for de røde Blodlegemer.

Hønsleukosens anæmiske Form er da ikke som de to andre Hovedformer karakteriseret ved abnorm Hyperplasi af hvide Blodlegemer, hidrørende fra henholdsvis Benmarv eller lymfoidt Væv. Den anæmiske Form er tværtimod en destruerende Proces, som rammer de røde Blodlegemer og saaledes fremkalder Anæmi, der følges af usædvanlig og atypisk Regeneration af disse Blodlegemers Moder-elementer.

Ellermann fandt yderligere, at Erythrogonier ikke blot optræder ved denne anæmiske Form af Leukosen, men desuden ofte kan paavises ved myeloisk Leukose, og at Overgange mellem denne Form og den anæmiske hyppigt iagttages. Som disse Overgangsformer godtgør, forekommer der altsaa hos Høns Tilfælde af Leukose, hvor samtidigt udvikles Anæmi (Destruktion af røde Blodlegemer, Mangel

paa Hæmoglobin), Ophobning af Erythrogonier i Blodet, og Aflejring i Organerne af hvide Blodlegemer af samme Type som de, der udvikles i Benmarven, og ganske tilsvarende Hovedfænomener kan iagttages ved den hos Mennesket optrædende voldsomme Anæmi, den saakaldte perniciøse Anæmi.

Der kan med andre Ord paavises Analogi ikke blot mellem Hønsenes lymfatiske og myeloiske Leukose og Menneskets lymfatiske og myeloiske Leukæmi, men ogsaa mellem visse Former af Hønsелеukose og Menneskets perniciøse Anæmi. Ellermann's fortsatte Undersøgelser godtgjorde yderligere i Overensstemmelse med hans og Bång's tidligere Fund, at Hønsелеukosens Hovedformer kan optræde indenfor samme experimentelle Stamme. Podes en Række Høns med samme Materiale, faar nogle Anæmi, andre myeloisk, andre lymfatisk Leukose. Alle tre Sygdomsbilleder og deres Varianter fremkaldes altsaa af ét og samme Virus.

Sammenholdes nu dette Resultat med Udfaldet af de anatomiske Undersøgelser, bliver den naturlige Konsekvens at formode, at ogsaa Menneskets forskellige Former af Leukæmi ligesom den perniciøse Anæmi alle kunde være ætiologisk identiske Sygdomme, fremkaldte af ét og samme Virus. Og den ætiologiske Enhed kan formodes at være endnu mere omfattende, da det af Ellermann's Undersøgelser fremgaar, at der ved visse Tilfælde af Hønsелеukose kan iagttages svulstagtige Processer, der synes at vise god Overensstemmelse med tilsvarende Dannelser, der iagttages hos Mennesker (Leukosarkomatose, Chlorom, Myelom), og som af en Række Pathologer anses for at være af leukæmisk Oprindelse, uden at dette dog endnu kan siges at være godtgjort.

Betydningen af hele denne store Række Arbejder træder først frem i fuld Belysning, naar man overvejer, hvor store

Mangler vort Kendskab til Sygdomsbegrebet Leukæmi i Virkeligheden frembyder.

De leukæmiske Affektioner er snart blevne opfattede som Resultat af Traumer, snart som fremkaldte ved Bortfald af Korrelation mellem blodlegemedannende Væv eller ved Forstyrrelser i endokrine Kirtlers Sammenspil. Man har henført disse Sygdomme til Svulsterne, og Formodninger om, at de skyldes Infektion, er gentagne Gange fremkomne uden at vinde almindelig Godkendelse. Men alle disse Hypoteser savne dog ganske tilstrækkeligt Grundlag, og det er først Analogislutninger paa Basis af Ellermann's Undersøgelser, der giver virkelig Berettigelse til Formodningen om, at Menneskets leukæmiske Tilstande er Infektions-sygdomme. Henførelsen af den perniciøse Anæmi til Leukæmiernes Gruppe er endvidere en Hypotese, der lader dette Sygdomsbegreb og dets gaadefulde Aarsagsforhold fremtræde i et ganske nyt Lys. Ellermann's histologiske Undersøgelser, særligt hans Udnyttelse af Mitosernes Forskellighed til Klassifikation af Blodets cellulære Elementer, har endelig skabt et nyt og banebrydende Grundlag for fremtidige Studier.

Det er da let forstaaeligt, at Ellermann's Arbejder over disse Sygdomme — Arbejder, der hører til det bedste, der er ydet i dansk Pathologi — gjorde hans højt ansete Navn verdenskendt og sikrede Universitetets retsmedicinske Institut en Plads mellem Hæmatologiens ledende Centrere.

Han modtog i 1920 Dr. med. Martin Salomonsen's Præmielegat og blev i samme Aar optaget i Videnskabernes Selskab. Han var, som De vil erindre det, en flittig og interesseret Deltager i vore Møder, han meddelte her sit Arbejde om Mitosetenenes Vinkler i Blodlegemernes Moder-celler, ligesom ogsaa en Række af hans tidligere Arbejder fremkom i Selskabets Forhandlinger.

Ellermann var Videnskabsmand i Ordets fuldeste og smukkeste Betydning. Hans Arbejder er alle prægede af sjælden Iderigdom, alsidig Kundskabsfylde og fortrinlig lagttagelsesevne. Han var en glimrende Tekniker, hans Undersøgelser blev udførte med minutøs Præcision og hyppig med nye Metoder, der i Exakthed overgik de tidligere anvendte.

I sine klare, ofte korte, men altid let læselige Afhandlinger belyste han omhyggelig Problemerne fra alle Sider og slap dem ikke, før han ved aarvaagen og skarp Kritik havde klarlagt for Læseren, at alle Muligheder var diskuteret, og at yderligere Slutninger ikke var berettigede.

Den samme knappe, noget kølige Form, der navnlig i hans tidligere Arbejder karakteriserede hans Stil, prægede ogsaa i nogen Grad hans ejendommelige, fine og yderst beskedne Personlighed.

Men alle, der kom i blot lidt nærmere Berøring med ham, lærte hurtigt at forstaa, at der bag hans stilfærdige, tilbageholdende og alvorlige Ydre var gemt ikke alene en ideel Begejstring for videnskabelig Forskning, men ogsaa en sjælden elskværdig, nobel og retlinet Karakter, en forstaaende og overbærende Opfattelse af Mennesker og en Overbevisningens Glød, der umuliggjorde enhver Afvigelse fra det, som for ham var det rigtige og sande. Og hans Venner kan fortælle om hans Livsglæde og Lune, der oftest kun gav sig til Kende med et lille Smil og en dæmpet Latter, men i en fortrolig Kreds gjorde ham oprømt og glad som faa.

Hans Assistenten og Elever var knyttede til ham med oprigtig og taknemmelig Hengivenhed. De beundrede hans uhyre Arbejdskraft, der gjorde ham det muligt ikke blot paa den mest pligttopfyldende og fuldkomne Maade at lede

Retsmedicinsk Institut, Retslægeraadet, Embedslægernes og Studenternes Undervisning og Examinere og selv at udføre den væsentlige Del af Arbejderne i denne store og ansvarsfulde Virksomhed, men samtidig at føre de videnskabelige Undersøgelser paa Institutet frem med ubøjelig Energi. Han besad i udpræget Grad den sjældne Egenskab at kunne finde sine Hjælperes specielle Evner og vække deres videnskabelige Interesse, og talrige og dygtige Arbejder er under hans Ledelse udførte af hans Medarbejdere og Elever.

Ellermann vil blive erindret som en overordentlig fremragende Forsker, som en af Danmarks betydeligste Biologer og medicinske Videnskabsmænd og som et udmærket Menneske. Ære være hans Minde!

Fortegnelse over Vilhelm Ellermann's litterære Arbejder.

- Histologische Untersuchungen von Leber- und Nierencysten. Nordiskt medicinskt Arkiv. 1899.
- Forkortet Gengivelse af Afhandling belønnet med Universitetets Guldmedaille.
- Ueber die Struktur der Darmepithelzellen von Helix. Anatomischer Anzeiger. 1899.
- Ueber die Schleimsekretion im Eileiter der Amphibien. Anatomischer Anzeiger. 1900.
- Sammen med H. J. BING: Zur Mikrochemie der Markscheiden. Archiv für Anatomie und Physiologie. 1901.
- Undersøgelser over Marvskedefarvningernes Kemi. Doktordisputats. København. 1902.
- (Untersuchungen über die Markscheidenfärbungen mit Beiträgen zur Chemie der Myelinstoffe. Skandinavisches Archiv für Physiologie. 1903.)
- Tekniske Notitser. Bibliotek for Læger. 1903.
- Sammen med H. J. BING: Om Difteristatistik. Hospitalstidende. 1904.
- (Ueber Diphtheriestatistik. Therapeutische Monatshefte. 1904.)
- Ueber die Kultur der fusiformen Bacillen. Centralblatt für Bakteriologie, Parasitenkunde u. Infektionskrankheiten. 1904.
- Nogle Tilfælde af bakteriel Nekrose hos Mennesket. Bibliotek for Læger. 1905.

(Einige Fälle von bakterieller Nekrose beim Menschen. Centralblatt für Bakteriologie, Parasitenkunde u. Infektionskrankheiten. 1905.)

Sammen med A. BRØNNUM: Spirochæte pallida i Milten af et syfilitisk Foster. Hospitalstidende. 1905.

(Spirochaete pallida in den inneren Organen bei Syphilis hereditaria. Deutsche Medizinische Wochenschrift 1905.)

Om Vincent's Angina. Hospitalstidende 1906.

Ejendommelige Celler i Spinalvædsken ved et Tilfælde af Poliomyelitis acuta. Hospitalstidende 1905.

(Ueber den Befund von Rhizopoden bei zwei Fällen von Poliomyelitis acuta. Centralblatt für Bakteriologie, Parasitenkunde u. Infektionskrankheiten. 1906.)

Kasuistiske Meddelelser fra Blegdamshospitalet. (Influenza, Paratyfus). Hospitalstidende 1906.

Bidrag til Kendskaben om de tenformede Baciller. Bibliothek for Læger. 1906.

(Zur Kenntniss der Spindelbazillen. Zeitschrift für Hygiene und Infektionskrankheiten. 1907.)

Om Forekomsten af meget smaa, bevægelige Mikroorganismer i menneskeligt Spyt. Hospitalstidende 1907.

(Ueber kleinste Mikroorganismen im menschlichen Speichel. Centralblatt für Bakteriologie, Parasitenkunde u. Infektionskrankheiten 1907.)

Sammen med O. BANG: Experimentel Leukæmi hos Høns I. Oversigt over Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskabs Forhandling 1908.

(Experimentelle Leukämie bei Hühnern. Centralblatt für Bakteriologie, Parasitenkunde u. Infektionskrankheiten. 1908.)

Opsoniner. Ugeskrift for Læger. 1908.

Sammen med A. ERLANDSEN: Paavisning af Tuberkelbaciller i Expektorat. Hospitalstidende. 1908.

(Nachweis von Tuberkelbazillen im Sputum. Zeitschrift f. Hygiene u. Infektionskrankheiten. 1908.)

Sammen med A. ERLANDSEN: Om en rationel Fremgangsmaade til Paavisning af Tuberkelbaciller i Urinen. Hospitalstidende 1908.

(Ueber ein rationelles Verfahren zum Nachweis von Tuberkelbazillen im Harn. Zeitschrift für Urologie. 1908.)

Experimentelle Leukämie bei Hühnern. Verhandlungen der Deutschen Pathologischen Gesellschaft. 1908.

Sammen med O. BANG: Experimentel Leukæmi hos Høns. II. Oversigt over Det kgl. Danske Videnskabernes Selskabs Forhandling. 1909.

(Experimentelle Leukämie bei Hühnern. II. Zeitschrift f. Hygiene und Infektionskrankheiten. 1909.)

Sammen med A. ERLANDSEN: Om kvantitativ Udførelse af den kutane Tuberkulinreaktion og om Tuberkulintiterens kliniske Betydning. Ugeskrift for Læger. 1909.

(Ueber quantitative Ausführung der kutanen Tuberkulinreaktion und über die klinische Bedeutung des Tuberkulintiters. Deutsche Medizinische Wochenschrift. 1909.)

Sammen med A. ERLANDSEN: Psykiske Forhold som Aarsag til Svingninger i Leukocyttallet. Hospitalstidende 1909.

Sammen med A. ERLANDSEN: Ueber Sensibilisering bei der kutanen Tuberkulinreaktion. Beiträge zur Klinik der Tuberkulose. (Brauer). 1909.

Sammen med A. ERLANDSEN: En ny Leukocyttællingsteknik. Hospitalstidende. 1909.

(Eine neue Technik der Leukocytenzählung. Deutsches Archiv für klinische Medizin. 1909.)

Om Vurderingen af den Wassermann'ske Reaktions Styrke. Hospitalstidende. 1909.

Den Bordet-Gengou'ske Reaktion ved Syfilis. (Wassermann's Reaktion). Ugeskrift for Læger 1909.

Sammen med A. ERLANDSEN: Om Loven for den kutane Tuberkulinreaktion og dens Anvendelse til Standardisering af Tuberkulin. Oversigt over det Kgl. Danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger. 1909.

(Das Gesetz der kutanen Tuberkulinreaktion und ihre Anwendung bei der Standardisierung von Tuberkulin. Beiträge zur Klinik der Tuberkulose. (Brauer). 1910.)

Et Tilfælde af malignt Granulom (Granulomatose). Ugeskrift for Læger. 1910.

Therapia sterilisans. Ugeskrift for Læger. 1910.

Sammen med A. ERLANDSEN: Om Leukocyttælling og Inhomogenitet. Ugeskrift for Læger. 1910.

(Ueber Leukozytenzählung und Inhomogenität. Deutsches Archiv für klinische Medizin. 1910.)

Sammen med A. ERLANDSEN: Bidrag til Studiet af de fysiologiske Svingninger i Leukocyttallet. Hospitalstidende. 1910.

(Beitrag zum Studium der physiologischen Schwankungen in der Leukocytenzahl. Archiv für experimentelle Pathologie und Pharmakologie. 1910.)

Robert Koch. Nekrolog. Ugeskrift for Læger. 1910.

Poliomyelitis anterior acuta (Heine-Medin's Sygdom). Ugeskrift for Læger. 1911.

Bidrag til den forensiske Metodik. Hospitalstidende. 1911.

(Beiträge zur forensischen Methodik. Vierteljahrsschrift f. gerichtliche Medizin und öffentliches Sanitätswesen. 1911.)

Anæmia gravis. Ugeskrift for Læger. 1911.

- (Ueber das Wesen der essentiellen perniziösen Anämie. Deutsche medizinische Wochenschrift. 1912.)
- Sammen med H. J. BING: Om Antituberkulin i Serum hos Tuberkulose. Kongres for intern Medicin. 1911.
- Sammen med H. J. BING: Et Fosfatid som Aktivator for Tuberkulin. Oversigt over Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger. 1912.
- (Ein Phosphatid als Aktivator für Tuberkulin. Biochemische Zeitschrift. 1912.)
- Erfaringer med Herman-Perutz's Syfilisreaktion. Ugeskrift for Læger. 1912.
- Om Anvendelse af Systemet: »Adskilte Pipetter og Blandingsglas« til almindelig klinisk Blodtælling. Ugeskrift for Læger. 1912.
- (Ueber Anwendung getrennter Pipetten und Mischgefäße bei der klinischen Blutzählung. Deutsches Archiv für klinische Medizin. 1913.)
- Kvantitative Fældningsreaktioner ved Syfilis. Ugeskrift for Læger. 1912.
- (Quantitative Ausflockungsreaktionen bei Syphilis. Deutsche medizinische Wochenschrift. 1913.)
- Undersøgelser over Hønsleukæmiens Virus. Ugeskrift for Læger. 1913.
- (Untersuchungen über das Virus der Hühnerleukämie. Zeitschrift für klinische Medizin. 1913.)
- Den retsmedicinske Bedømmelse af Hermafroditerne. Ugeskrift for Læger. 1914.
- Om Svulst af Kubitalglandlerne ved Polyarthroitis chronica rheumatica. Ugeskrift for Læger. 1914.
- (Ueber Schwellung der Cubitaldrüsen bei Polyarthroitis chronica. Medizinische Klinik. 1915.)
- Hønsleukosens histologiske Forhold. Oversigt over Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskabs Forhandlinger. 1914.
- Om Svangerskabstidens Varighed og dens Svingninger. Ugeskrift for Læger. 1915.
- (Ueber die Zeitdauer der Schwangerschaft und deren Schwankungen. Monatsschrift für Geburtshilfe und Gynäkologie. 1916.)
- Undersøgelser over den overtragbare Hühnerleukose. Berliner klinische Wochenschrift. 1915.
- Paul Ehrlich. Nekrolog. Ugeskrift for Læger. 1915.
- En ejendommelig Forandring af Lig ved Henliggen i Tørvemoser (»Mosegarvning«). Ugeskrift for Læger. 1916.
- (Eine eigentümliche Veränderung von Leichen in Torfmooren (»Moorgerbung«). Vierteljahrsschrift f. gerichtliche Medizin u. öffentliches Sanitätswesen. 1917.)

- Knud Børge Pontoppidan. Nekrolog. Festskrift i Anledning af Universitetets Aarsfest. 1916.
- En simpel Metode til Vægtfyldebestemmelse af Organer. Ugeskrift for Læger. 1917.
(Eine einfache Methode zur Bestimmung des spezifischen Gewichts von Organen. Centralblatt f. allgemeine Pathologie und Pathologische Anatomie. 1917.)
- Komparative Leukosestudier: Myeloid Leukose med periostale Infiltrater, a) hos Mennesket, b) hos Høns. Ugeskrift for Læger. 1917.
(Vergleichende Leukosestudien. Myeloische Leukose mit periostaler Geschwulstbildung, a) bei einem Menschen, b) bei einem Huhn. Virchow's Archiv 1918.)
- Undersøgelser over Lipæmi ved Blødningsanæmi hos Kaniner. Ugeskrift for Læger. 1917.
- Et Tilfælde af akut lymfatisk Leukæmi. Bibliotek for Læger. 1918.
- Die übertragbare Hühnerleukose. Berlin. 1918.
- Alfred Erlandsen. Nekrolog. Ugeskrift for Læger. 1918.
- Granulafarvning i Snit af de bloddannende Organer hos Mennesket. Hospitalstidende. 1919.
(Ueber Granulafärbung in Schnitten der blutbildenden Organe beim Menschen. Zeitschrift f. wissenschaftliche Mikroskopie und f. mikroskopische Technik. 1919.)
- Beretning om en Stamme af Hønsleukose (Stamme H). Ugeskrift for Læger. 1920.
(A new strain of transmissible leucemia in fowls (strain H). The Journal of Experimental Medicine. 1912.)
- Hønsleukosen i komparativ-pathologisk Belysning. Universitetets Festskrift i Anledning af Hans Majestæt Kong Christian X's 50 Aars Fødselsdag. 26. September 1920.
(The leucosis of fowls and leucemia problems. Gyldendal. London. 1921.)
- Histogenese der übertragbaren Hühnerleukose. Folia Haematologica. 1920. 1921. 1922. 1923.
- Le problème de la virulence dans la leucémie expérimentale des poules. Comptes rendus de la Société de Biologie. 1920.
- Undersøgelser over den perniciøse Anæmi Histologi. Bibliothek for Læger. 1920.
(Untersuchungen über die Histologie der perniziösen Anämie. Virchow's Archiv. 1920.)
- Sur l'érythropoïèse dans l'anémie pernicieuse. Comptes rendus de la Société de Biologie. 1921.
- Le polymorphisme de la leucose des poules. Comptes rendus de la Société de Biologie. 1920.
- Mesure des angles des mitoses pour la distinction des diverses cellules lymphoïdes. Comptes rendus de la Société de Biologie. 1921.

Mesurage des angles des mitoses. Det Kgl. Danske Videnskaber-nes Selskabs Biologiske Meddelelser III, 5. 1921.

(Messung der Mitosenwinkel als Methode zur Unterscheidung verschiedener »lymphoider« Zellformen. Folia Haematologica. 1923.)

Om Forekomsten af Erythrogonier ved pernicios Anæmi. Hospitalstidende. 1922.

(Ueber das Vorkommen von Erythrogonien bei perniziöser Anämie. Centralblatt für allgemeine Pathologie und Pathologische Anatomie. 1922.)

Bidrag til Hønsleukosens Epidemiologi. Medlemsblad for den danske Dyr lægeforening. 1922.

(Zur Epidemiologie der Hühnerleukose. Monatshefte für praktische Thierheilkunde.)

To Tilfælde af akut Leukæmi. Bibliothek for Læger. 1923.

(Zwei Fälle von akuter Leukämie. Folia Haematologica. 1924.)

Om Myeloblaster og partielt granulerede Myelocyter. Hospitalstidende. 1923.

(Ueber Myeloblasten und partiell granulierten Myelocyten. Virchow's Archiv. 1923.)

Et Tilfælde af meget hurtigt udviklet Anæmi som Følge af Svulstmetastaser til Knoglemarven. Hospitalstidende. 1923.

Et Tilfælde af Myelom med Myelose af Organer og leukæmisk Blodforandring. Ugeskrift for Læger. 1923.

(Ein Fall von Myelom mit Myelose der Organe und leukämischer Blutveränderung. Centralblatt für allgemeine Pathologie und Pathologische Anatomie. 1923.)

Træk af Hønsleukosens Patologi. Bibliothek for Læger. 1923.

(La leucose transmissible des poules. Journal de physiologie et de pathologie générale. 1923.)

Victor Scheel. Nekrolog. Ugeskrift for Læger. 1923.

Forsøg med Peyton Rous' infektiøse Hønsesarkom. Hospitalstidende. 1924.

(Expériences sur le sarcome infectieux des poules. Comptes rendus de la Société de Biologie. 1923.)

Et Tilfælde af Fraktur af Dens epistrophei. Ugeskrift for Læger. 1924.

Sur la nature du sarcome des poules. (Peyton Rous). Comptes rendus de la Société de Biologie. 1924.

Sammen med V. SCHEEL og J. P. CHROM: Klinisk Mikroskopi, Kemi og Bakteriologi. 1. Udgave 1905, 2. og 3. Udgave (sammen med V. Scheel) henholdsvis 1912 og 1920.
